(Поема)

1

В Агнесин вечір — о, як пробирав,
Як пік мороз! Пухнастий сич тремтів,
Тинявся заєць поміж мерзлих трав,
Беззвучно залягла отара хлів.
Подубли пальці у ченця, що слів
На чотках добирав до молитов,
І віддих з уст його вставав, синів
І клубочивсь, як фіміам, немов
Повз чистий образ Діви просто в небо йшов.

2

Терпляче молиться, встає з колін,
Бере свій каганець і йде назад,
Охлялий, босий. Із капличних стін
Глядять мерці скульптурні, ставши в ряд
По той бік очисних чавунних грат.
І мовби мерзнуть. Бачить крижану
Вояцьку зброю, дам легкий наряд,
Вслухається в молитву мовчазну,
У серці чути тих зимових мук луну.

3

Веде на північ сходинка вузька.
Раз, два ступив — і зразу слух йому
Зачарувала музика. Рука
Здригнулася... О ні, вже по всьому!
Не про життя гадай, про вічну тьму!
Той ніжний звук не для його ушей!

Він далі йде, в самотню кліть німу,
Й сідає в попіл, щоб у вечір цей
Прощення вимолить за всі гріхи людей.

4

Він тихий той зачин почув, бо скрізь
Стояли двері навстіж і була
Хідня в покоях. Скоро знявся й зріс
Суремний лемент, чистий звук срібла.
Покої аж палали, без числа
Ждучи гостей. Карниз на голові
Там ангели держали, два крила
На грудях склавши. Кучері свої
Назад розмаяли й дивились як живі.

5

Нарешті натовп заструмів, увесь
У спалахах султанів, діадем,
Ще розмаїтіший від тих чудес,
Які юнак із лицарських поем
Бере в уяву. Ми їх проминем
І звернемось до леді в юрмі тій,
Що від Агнеси, палена вогнем
Любовним, ждала звершення надій,
Як радили не раз поважні дами їй.

6

Вони казали, що в цю дивну ніч,
Перед Агнесою, дівчата снять
Про ласку милих, чують їхню річ
І їм хвилини солодко летять,

Якщо усе належно спорядять,
Наприклад: натще ляжуть, навзнаки
Розкинувши лілейно-білу стать,
Не глянувши ні в двері, ні в кутки,
А в небо справивши всі прагнення й думки.

7

Цей забаг так дівоче серце стис,
Що й сурм не чула, сповнених жаги
Божественно-гіркої. Пильно вниз
Дивилася. Мелькало навкруги —
То чийсь поділ, то шлейф, то край ноги,
Коли навшпиньки марно кавалер
Закоханий зближався. Не з пихи
Вона недобачала, ні: тепер
Вона з Агнесою була в краю химер.

8

І в танці Маделіна мимо всіх
Дивилась. Віддих забивало їй,
Бо зблизився священний час утіх.
Під бубнів гук в юрбі гостей бучній,
Зітхаючи, вона крізь веремій
Пихи й кохання мчала навмання,
Малюючи собі у шорах мрій
Нестрижене Агнесине ягня
Й солодкі хвилі втіх ще до нового дня.

9

Готується піти, але не йде.
Тим часом надійшов із мочарів

Порфіро, що до неї молоде
У нього серце прагло. В тінь стовпів
Портальних став, благально очі звів,
Щоб небеса йому послали знак
Від Маделіни, щоб він милу стрів
Хоч спотайна, щоб міг її юнак
Торкнуть, поцілувать — адже ж буває так.

10

Одважився, зайшов. Мовчіть, уста,
Закрийтесь, очі! Бо пронижуть сто
Мечів це серце, де любов свята
Ховається, бо замок у гніздо
Єхидн обернеться, де пси — і то
Клястимуть рід його своїм виттям,
Бо тут над ним не зглянеться ніхто,
Крім жінки, ключниці тих лютих брам,—
Слабої, сивої, улеглої літам.

11

О щастя: це ж якраз вона! На кий
Зіпершись, човгає в ті сіни, де
Він став, сховавшися за слуп товстий
Від смолоскипа. Весело гуде
Далека музика. Старенька йде.
"Хто тут?" Ах! Ах! Пізнавши юнака,
Шепнула: "Смерть тебе у замку жде".
В його руці тремтить її рука.
"Тікай, бо кожен тут аж рветься до клинка!

12

Тут і присадкуватий Гільдебранд:
В пропасниці недавно він гукав,
Що весь твій рід послати в пекло рад;
Тут і старий лорд Морріс — він не став
Із сивиною м'якшим. Ох, не збав
Собі життя, біжи!" — "Стривай, адже
Тут затишно. Присядь, скажи, щоб знав
І я про..." — "Ні! Ходім звідсіль! Невже
Забув, яка біда тебе тут стереже?"

13

Пішов, плюмажем павутиння з стін
Змітаючи у темряві густій.
І поки Анджела зітхала, він
У тихий, зимний уступив покій,
Де блідний місяць мертвий промінь свій
В дрібногратчасте промикав вікно.
"Скажи, де Маделіна? — мовив їй.—
В ім'я верстата, що на нім давно
Таємні сестри тчуть Агнесине руно".

14

"Се ніч Агнесина? Ах, так! Пожди:
Адже ж і в ніч таку мертвлять людей!
Як принесеш у решеті води
Або зумієш приручити фей,
То йди в палац. Дивуюся, єй-єй,
Тобі, Порфіро! Об такій добі!
О добрі ангели! У вечір цей?
Обмарте панночку! Сама собі
Я посміюсь тепер — ще буде час журбі!"

15

Сміється в сяйві млілому. А він
У неї вп'явсь очима хлопчака,
Якого вабить з бабиних колін
До себе книга загадок важка,
Як в окулярах біля коминка
Стара сидить. Його обняв пожар,
Він затремтів, коли почув, яка
У панни думка. О холодний чар
Дівочих дивних мрій, старих легенд, обмар!

16

І раптом думка, як розкішний цвіт,
Його зрум'янила, в душі спахнув
Багряний бунт. Їй аж померкнув світ,
Коли почула те, що він шепнув.
"Безецнику, ти Бога й честь забув!
Хай люба леді з ангелами в сні
Замріється, а ти вертай, де був!
Іди, зводителю жорстокий! Ні,
Ні, ти не той тепер, яким здавався мені!"

17

"Клянуся небом, я не мислю зла,—
Сказав Порфіро.— Хай мені в аду
Горіть по смерті, як з її чола
Відкину локон я або знайду
В собі жорстоку хіть на молоду
Її красу. Оцим сльозам повір!
А не повіриш, я зчиню біду,

Сколошкаю увесь ворожий збір,
Зітнусь, хоч кожен тут для мене хижий звір".

18

"Ах, нащо так терзаєш ти слабу
Стару істоту, що її покров
Уже очікує в тіснім гробу!
А я ж за тебе стільки молитов
Щодня шептала!" Та Порфіро знов
Благав її, дібравши інших слів —
Таких печальних — для своїх намов,
Що Анджела стара забула гнів
І обіцяла все, чого б він не схотів.

19

А саме: потай хлопця завести
В кімнату дівчини, за параван,
Щоб він побачив нишком з темноти
Її лице прекрасне, ніжний стан
І, може, заручив найкращу з панн,
Коли на ковдрі в неї ельфів рій
Кружлятиме в димку нічних оман.
Ця ніч таких не бачила надій
З дня, як Мерлін в аду сплатив рахунок свій.

20

"Гаразд, я волю вдовольню твою.
Напої всякі, ласощі, їства
Вам принесу. На кроснах на краю —
Он її лютня. Я стара й крива —
Тож треба поспішати. Голова

Вже не така тямуща, як колись.
Стань на коліна, прокажи слова
Молитви! Ах! Ти з нею поберись,
Щоб я з труни могла у судний день звестись".

21

З тим покульгала, пильно-боязка.
Повільно близивсь ночі апогей.
Вернувшись, поманила юнака.
Світився страх з її старих очей.
Немало проминувши галерей,
Вони нарешті увійшли в покій
Цнотливо тихий, мов оселя фей.
Там причаївсь, од щастя сам не свій,
А жінка геть пішла, і все боліло їй.

22

Шукала билець бабина рука,
А ноги — сходів. Маделіна враз,
Мов на Агнесин тайний клич, легка,
Як дух небесний, з місця підвелась,
Побожно свічечку взяла, зійшлась
Із нянькою — і крізь тісні ходи
Її до ліжка провела. Твій час
Настав, Порфіро: виглядай і жди!
Як пташка злякана, вона спішить сюди.

23

Од спіху свічка згасла — і димок
У бліднім світлі місячнім умер.
Замкнулася, без духу від думок,

Сама як дух. Мовчи ж, мовчи тепер,
Бо лихо буде! Але груди спер
Їй дивний забаг, жажда слів, речей
Її аж палить. Так у млі озер
Пне горло без'язикий соловей —
І мертвий падає серед вогких лілей.

24

Високе, на три арки, там було
Вікно, все в різьбленні, рясне від грон
Плодів кунштовних. Барвно грало скло
Вигадливо-квітчастих оболон,
Численних, кожна на свій власний тон,
Як жаркоцвітні крильця мотилів,
А серед них — між скіпетрів, корон
І темних ликів — щит полум'янів
Від крові древньої принцес і королів.

25

Зимовий місяць сяяв із вікна
І тепло барвив юні перса їй,
Рожевив пальці, що сплела вона,
Уклякнувши в молитві мовчазній,
І срібний хрест на нитці золотій
Став аметистовим, а круг чола
Окресливсь ореол. Порфіро, млій!
Це ангел, до небесного житла
Готовий відлетіть, земного чуждий зла.

26

Він оживився, коли вона з колін
Звелася й сітку з голови зняла,
І перел теплих ледве вчувся дзвін,
І станик розстебнувсь, і спроквола
Розкішна сукня їй до ніг спливла,
І, як русалка серед мокрих трав,
Вона в задумі погляд підвела,
Красу Агнеси бачачи уяв,
Убік не глядячи, щоб довше чар тривав.

27

Вся тремтячи, в холодний шовк лягла,
Свідомо в млосний тонучи туман,
І сонні маки хвилями тепла
Їй душу обняли й знемоглий стан,
І всю її взяли в блаженний бран,
У добру гавань, у надійний схов,
Згорнули, як псалтир серед поган
У капищі. Вона тьмяніла, мов
Троянда, що в бутон вернутись хоче знов.

28

В той рай укравшись, наче в забутті
Він дивиться на сукню у ногах
І подих слухає, і в хвилі ті,
Як ласка чулась на її устах,
Він оживав, як у польоті птах
І дихав сам. А далі спотайна
Зі схову вийшов і ступив — сам страх —
На тихий килим. Тиша — як струна.
За полог зазирнув... Як міцно спить вона!

29

На килимок, що місяць посріблив,
Він — аж слабий від кожного ступня —
Поставив стіл і скатертю накрив
Червоно-жовто-чорного тканння.
О, де воно, Морфеєве дання!
Зненацька вчувся гомін, гук — і ось
Литаврів брязк, північних труб грання
Жахнули слух. І тихо знов. Мов хтось
Ворота причинив — і все те уйнялось.

30

А Маделіна спала райським сном
На білому, пахкому полотні.
І він зі схованки носив тайком
Їй сливи, груші, айви медяні,
Драглі прозорі, соки, довгі дні
Настояні в льохах на цинамон,
І фініки із Феца запашні —
Все, що дали з своїх розкішних лон
Шовковий Самарканд і пальмовий Цейлон.

31

У кошики з ажурного срібла,
На блюда золоті він клав мерщій
Плоди чудові. Пишно процвіла
Їх повнява в пустельності нічній,
Легеньким пахом сповнивши покій.
"Тепер прокинься, люба, добра! Ти —
Для мене небо, я — прочанин твій!

Ім'ям Агнесиної доброти
Благаю — глянь, не дай мені з ума зійти!"

32

Так шепчучи, рукою млосно він
В її подушку вгруз. В тіні запон
Вона лежала. Як замерзлий гін
Струмка гірського, був міцним той сон.
Блищали блюда, місяць з оболон
На килим клав рясний малюнок свій.
О доки, доки, доки цей полон
Змикатиме незрушно очі їй?
Завмер, піддавшися непевній владі мрій.

33

Прочнувшись, лютню ухопив дзвінку —
І пісеньку, що вже забули всі
Її в Провансі (знану співаку
Під назвою "La belle dame sans merci" *),
Заграв на вухо дівчині-красі.
Почувши стогін тихий, перестав.
Вона задихала. І враз — о ці
Блакитні очі, що їх жах розняв!
Блідий, мов статуя, він на коліна впав!
---
* Прекрасна дама без милосердя (фр.).

34

Вона поглянула. Та, мабуть, їй
І досі сонні бачились дива.
Змітала болісно, як буревій,

її блаженні сни страшна ява —
І дівчина, у плач хибкі слова
Мішаючи, в обличчя юнаку
Все дивиться, очей не одрива,
А він застиг, укляк на килимку,
Щоб не вразить її, замріяну й тремку.

35

"Це ти? — спитала.— Тільки що вві сні
Твій любий голос темряву німу
Озвучував присягою мені,
Твій погляд сяяв, і була в ньому
Небесна ясність. А тепер — чому
Ти так змінився, зблід і похолов?
Озвись, осяй очима ночі тьму,
Не покидай мене, хоч слово мов,
Бо де подінусь я, коли ти вмреш, любов?"

36

Надлюдським захватом її слова
Порфіро пройняли. Підвівся, весь
Як зірка, що тремтить, легка й жива,
В сапфіровій пустельності небес,
І в сон ввійшов їй — так у полі десь
Єднають пахощі в вечірній час
Фіалка і троянда. Раптом скрес
Морозний вітер і вікно потряс,
Мов знак подаючи: Агнесин місяць гас.

37

"Темніє. Шквальний дощ у шиби б'є.
О Маделіно, це не сон, а яв!"
"Темніє. Буря. Горенько моє!
Хто любий сон, мій рай у мене взяв?
Мене ти кинеш для нових забав,
Жорстокий! Хто ж твою направив хіть?
Я не кляну, бо серце ти з'єднав
Своє з моїм. Я спіймана у сіть,
Я вже приборкана — й не маю сил злетіть".

38

"О наречена, мрійнице моя!
Я буду твій щасливий паладин,
Твоєї вроди щит! Я за життя
В святині рук твоїх знайду спочин
Од довгих пошуків, лихих годин!
Голодний пілігрим, не знав я сну —
І от гніздо знайшов, але з пташин
Я заберу одну, тебе одну!
Я не безвірник, ні, і храм твій не схитну.

39

Стривай: ця буря — буря чарівна,
Страшна для інших, нам — як тепловій.
Вставай, вставай! Світліє далина!
Гулякам не до нас, вони ще свій
Бенкет кінчають. Швидше-бо, мерщій!
Їм вуха й очі хміль затамував,
Їх присипляє солодко напій.
Зведись, ходім у вересковий плав:
На Півдні захист я тобі приготував".

40

Вона схопилась, на його слова
Жахаючись, бо там дрімала скрізь
Драконами сторожа замкова,
І кожен, мабуть, мав готовий спис.
По темних сходах поспішили вниз,
Де лампу над дверми держав ланцюг,
Де на шпалерах протяг м'яв і тис
Без ліку псів, птахів, мисливців, слуг —
І довгі килими погойдував навкруг.

41

У двір зійшли, подібні до примар,—
Там під чавунним ганком на посту
Скоцюрблений валявся воротар,
Пустивши з рук посудину пусту.
Розумний пес підвівся, шерсть густу
Струснув, але впізнав і знову ліг.
Запори подались — і в темноту
Вони ступили за старий поріг,
І брама стогоном випроводжала їх.

42

І геть пішли. Так, так, віки тому
Сліди коханих дощ бурхливий змив.
Барон заснув, і снилося йому
І всім гостям його багато див —
Трун, упирів, відьом. Кошмар гнітив
Їх довго. Анджелу стару спіткав
Параліч — і лице їй одмінив.

Чернець після своїх молінь, відправ
У згаслім попелі, всіма забутий, спав.